

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1966-1967.

26 JANUARI 1967.

WETSVOORSTEL betreffende een uitgesteld loon in land- en tuinbouw.

VERSLAG NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE LANDBOUW ⁽¹⁾, UITGEBRACHT DOOR DE HEER COOREMAN.

DAMES EN HEREN,

Op 23 december 1965 werd het wetsvoorstel n° 93 (1965-1966) ingediend door de heren Tindemans, Cooreman, mejuffrouw Devos, de heren Lefère, Lindemans en Peeters.

Het hernam in belangrijke mate het wetsvoorstel Tindemans, ingediend op 21 november 1962 (n° 454).

Op 22 mei 1962 werd eveneens een wetsvoorstel ingediend door de heer Discry (n° 364).

Terloops zij ook opgemerkt dat reeds op 27 januari 1948 door de heer W. Bruyninx een wetsvoorstel werd ingediend strekkend tot het toekennen van een uitgestelde vergoeding aan zekere medewerkers in familieondernemingen.

⁽¹⁾ Samenstelling van de Commissie:

Voorzitter: de heer Lefebvre (R.).

A. — Leden: de heren Cooreman, De Nolf, Deviliers, Mej. Devos, de heren Dewulf, Dupont, Foncke, Gribomont, Vandamme. — Baccus, Boel, Boutet, Breyné, Christiaenssens, Danschutter, Radoux. — Cantillon, Holvoet, Hulet, Lefebvre (R.), Lerouge, Picron. — Lootens.

B. — Plaatsvervangers: de heer Claeys, Mevr. Craeybeckx-Orij, de heren Gheysen, Lavens, Remacle. — Boeykens, Grégoire, Juste, Van Winghe. — Claes, Herbage, Martens. — Babylon.

Zie:

93 (1965-1966):

- N° 1: Wetsvoorstel.
- N° 2: Amendementen.

Chambre des Représentants

SESSION 1966-1967.

26 JANVIER 1967.

PROPOSITION DE LOI relative à l'octroi d'un salaire différé dans l'agriculture et l'horticulture.

RAPPORT FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE L'AGRICULTURE ⁽¹⁾, PAR M. COOREMAN.

MESDAMES, MESSIEURS,

Le 23 décembre 1965, MM. Tindemans, Cooreman, Mlle Devos, MM. Lefère, Lindemans et Peeters ont déposé la proposition de loi n° 93 (1965-1966).

Cette dernière reprenait en grande partie la proposition de loi Tindemans, déposée le 21 novembre 1962 (n° 454).

Le 22 mai 1962, M. Discry avait déjà déposé une proposition de loi portant sur le même objet (n° 364).

Incidemment, il convient de remarquer également que dès le 27 janvier 1948, M. W. Bruyninx avait déposé une proposition de loi tendant à octroyer un salaire différé à certaines personnes qui apportent leur concours à des entreprises familiales.

⁽¹⁾ Composition de la Commission:

Président: M. Lefebvre (R.).

A. — Membres: MM. Cooreman, De Nolf, Deviliers, Mlle Devos, MM. Dewulf, Dupont, Foncke, Gribomont, Vandamme. — Baccus, Boel, Boutet, Breyné, Christiaenssens, Danschutter, Radoux. — Cantillon, Holvoet, Hulet, Lefebvre (R.), Lerouge, Picron. — Lootens.

B. — Suppléants: M. Claeys, Mme Craeybeckx-Orij, MM. Gheysen, Lavens, Remacle. — Boeykens, Grégoire, Juste, Van Winghe. — Claes, Herbage, Martens. — Babylon.

Voir:

93 (1965-1966):

- N° 1: Proposition de loi.
- N° 2: Amendements.

I. — Probleemstelling.

1. Het is een zeer oude traditie dat in heel wat ondernemingen welke een familiaal karakter vertonen, de kinderen samen met hun ouders actief medewerken bij de uitbating van de onderneming. Onder deze ondernemingen zijn de land- en tuinbouwondernemingen ongetwijfeld zeer talrijk.

Deze kinderen worden tewerkgesteld zonder dat zij meestal rechtstreeks vergoeding of loon ontvangen, zonder dat zij ingeschreven zijn in de sociale zekerheid, noch het statuut van loontrekkende bezitten. Evenmin ontvangen zij rechtstreeks een aandeel in de winsten of baten welke in het bedrijf ontstaan door hun werk.

Nadat zij vele jaren, soms tien, vijftien of zelfs meer dan twintig jaar, met edelmoedigheid in het voordeel van ouders, broers en zusters, gans hun werk gepresteerd hebben, zouden zij wanneer hun ouders komen te overlijden, en indien er geen bijzondere beschikkingen zijn genomen, slechts in gelijke mate als de andere erfgenamen delen.

In vele families, waar de familiale geest voorbeeldig is behouden gebleven, zullen zelfs de kinderen die een loon verdienen buiten het bedrijf, tot op het ogenblik van het huwelijk hun verdiensten thuis afgeven. Deze inkomsten zullen toelaten de familiale onderneming te verbeteren en uit te breiden.

Ook deze kinderen zullen later bij de verdeling geen hogere rechten kunnen laten gelden.

Ten slotte kunnen zich gevallen voordoen, waar een van de kinderen, nadat het vele jaren ten dienste heeft gestaan van de familiale onderneming, verplicht is wegens omstandigheden van persoonlijke aard, het bedrijf te verlaten.

Het zal soms zonder enige vergoeding in het leven zijn eigen weg moeten gaan op een ogenblik dat zijn broers of zusters reeds meerdere jaren de kans hadden een eigen bedrijf uit te baten of een eigen beroep uit te oefenen.

2. Huidige juridische toestand.

In ons Burgerlijk Wetboek bepaalt artikel 732: « De wet houdt bij het regelen van de erfopvolging geen rekening met de aard of met de oorsprong van de goederen ».

Artikel 745: « De kinderen of hun afstammelingen erven van hun ouders, grootouders of verdere bloedverwanten in de opgaande lijn, zonder onderscheid van geslacht of van eerstgeboorte, zelfs wanneer zij uit verschillende huwelijken geboren zijn.

» Zij erven voor gelijke delen en bij hoofden, wanneer zij allen in de eerste graad staan en uit eigen hoofde geroepen worden; zij erven bij staken, wanneer zij allen of een gedeelte van hen bij plaatsvervulling opkomen. »

De verdeling op gelijke voet tussen erfgenamen zoals bepaald bij artikel 732, kan echter door afwijkende bepalingen: schenkingen onder levenden en testament, gewijzigd worden.

Wij laten ter zijde het feit dat in principe de schenking achteraf dient ingebracht te worden bij de vereffening en verdeling der nalatenschap, omdat natuurlijk de mogelijkheid bestaat een schenking te doen vooruit en buiten paart. Zo bij schenking als bij testament is deze vooruitbedeling mogelijk, met dien verstande dat deze steeds beperkt blijft tot het beschikbaar gedeelte, dit is de helft in een gezin met een kind, een derde in een gezin met twee kinderen of een vierde in een gezin met drie of meer kinderen.

I. — Nature du problème.

1. Il est de très vieille tradition que dans nombre d'entreprises qui présentent un caractère familial, les enfants collaborent activement avec leurs parents à l'exploitation. Parmi ces entreprises, les exploitations agricoles et horticoles sont indubitablement très nombreuses.

Généralement, ces enfants sont occupés dans l'entreprise sans recevoir de rémunération ou salaire directs, sans être inscrits à la sécurité sociale, ni posséder le statut de travailleur salarié. Ils ne reçoivent non plus une part directe des bénéfices ou profits que leur travail apporte à l'entreprise.

Après avoir fourni tout leur travail pendant de nombreuses années — parfois dix, quinze ou même plus de vingt ans — et s'être dépensés généreusement en faveur de leurs parents, de leurs frères et de leurs sœurs, ils n'hériteraient, à la mort de leurs parents et si aucune disposition particulière n'a été prise, qu'à part égale avec les autres héritiers.

Dans de nombreuses familles — où subsiste, intact, l'esprit de famille — même les enfants qui perçoivent un salaire en dehors de l'entreprise continuent à remettre leur rémunération à leurs parents, jusqu'au moment de leur mariage. Ces revenus permettront ainsi d'améliorer et de développer l'entreprise familiale.

Ces enfants ne pourront, eux non plus, faire valoir davantage de droits lors du partage ultérieur.

Enfin, il peut se produire des cas où, après avoir été au service de l'entreprise familiale pendant de nombreuses années, l'un des enfants se trouve contraint, pour des raisons personnelles, de quitter l'entreprise.

Il devra parfois se frayer un chemin dans la vie sans la moindre indemnité, alors que ses frères ou ses sœurs ont déjà eu depuis plusieurs années l'occasion de faire valoir une exploitation propre ou d'exercer une profession.

2. Situation juridique actuelle.

Notre Code civil dispose en son article 732: « La loi ne considère ni la nature ni l'origine des biens pour en régler la succession ».

Il stipule en son article 745: « Les enfants ou leurs descendants succèdent à leurs père et mère, aïeuls, aïeules, ou autres ascendants, sans distinction de sexe ni de primogéniture, et encore qu'ils soient issus de différents mariages.

» Ils succèdent par égales portions et par tête, quand ils sont tous au premier degré et appelés de leur chef; ils succèdent par souche, lorsqu'ils viennent tous ou en partie par représentation. »

Le partage par égales portions entre héritiers, comme il est prévu à l'article 732, peut toutefois être modifié par des dispositions dérogoires: donation entre vifs et testaments.

Nous faisons abstraction du fait que la donation doit, en principe, être rapportée ultérieurement lors de la liquidation et du partage de l'héritage, parce que naturellement la possibilité existe de faire une donation anticipativement et hors partage. Ainsi, tant par donation que par testament, il est possible de procéder à ce partage anticipatif sous réserve que celui-ci se limite toujours à la quotité disponible, c'est-à-dire à la moitié dans une famille comptant un enfant, un tiers dans une famille comptant deux enfants ou un quart dans une famille comptant trois enfants ou plus.

Ten slotte moet de aandacht gevestigd worden op de wet betreffende de kleine nalatenschappen, waarbij voorzien is dat de de cujus, hetzij zijn echtgenoot, hetzij een van zijn afstammelingen kan aanduiden welke het ganse bedrijf kan overnemen op schatting.

Deze mogelijkheid bestaat ook volgens de wettelijke beschikkingen, waar de de cujus niets heeft voorzien.

3. Is het noodzakelijk ter zake te legifereren?

In werkelijkheid stelt men vast, dat in heel wat families door de vader en de moeder aan een van de kinderen een gift gedaan wordt onder levenden, hetzij bij verkoop van het bedrijf, hetzij door schenking, hetzij door schenking vooruit en buiten paart. Deze gifte gebeurt veelal door eigendomsoverdracht van de bedrijfsgebouwen, hetzij door eigendomsoverdracht van een stuk grond. Soms ook wel door gifte van dieren of een som geld.

Al deze giften gebeuren met het opzet een vergoeding te geven aan diegene van de kinderen die thuis op het bedrijf is gebleven en aldaar geen eigen inkomen heeft gehad of compensatievormen voor de sommen welke hij heeft afgegeven wanneer hij buiten het bedrijf werkzaam was en zijn loon afgaf.

Ondanks deze talrijke voorbeelden van regeling, zijn er gevallen waar vader of moeder vroegtijdig overlijdt of wanneer zich bepaalde omstandigheden voordoen waar vóór het overlijden geen regeling getroffen werd, zodat na de dood, zich heel wat gevallen van spanningen in de families voordoen, daar alle kinderen op gelijke voet erven.

De hoger aangehaalde wetsvoorstellen waren allen ingegeven met de bedoeling, bepaalde rechten toe te kennen aan de kinderen die in het bedrijf werkzaam zijn, en welke voor hun werk geen vergoeding hebben ontvangen.

Is het noodzakelijk wettelijke verplichtingen op te leggen en dus aan de kinderen bepaalde rechten toe te kennen en zullen deze regelen de familiegeest niet aantasten?

Het is ongetwijfeld zeer noodzakelijk dat meer dan ooit de familieverhoudingen tussen ouders en kinderen en de solidariteit tussen kinderen onderling zouden behouden blijven. Anderzijds is het echter ook eveneens noodzakelijk dat aan diegenen van de kinderen, die door hun toewijding ten dienste gestaan hebben van de andere broers en zusters, normaal een minimum van rechten zou verleend worden.

Men kan terecht de mening uitbrengen dat zo wettelijk, bepaalde rechten worden vastgesteld, de ouders samen met de kinderen tijdens hun leven veel meer geneigd zijn om een regeling te treffen, wetende dat zo zij dit zelf niet doen, aan de kinderen wettelijke rechten zullen gegeven worden.

Het is noodzakelijk te onderstrepen dat deze bepalingen slechts een suppletief karakter zouden bezitten.

Dit aanvullend karakter, in de mate dat geen regeling getroffen werd, is door alle betrokken auteurs uitdrukkelijk aanvaard.

Het is duidelijk dat iedereen hoopt dat de ouders met hun kinderen een schikking kunnen treffen, hetzij in de vorm van een gifte, hetzij in de vorm van testamentaire beschikking of verdeling. Niets belet de ouders met hun kinderen een akkoord af te sluiten, waarbij een bepaald loon wordt toegekend en ook wordt uitbetaald, zodat dienaangaande geen andere eisen kunnen gesteld worden.

Hieruit kan worden afgeleid, dat het wellicht voorzichtig is, de rechten niet ver uit te breiden. Zonder een oplossing te hebben voor alle mogelijke gevallen, zal men een minimum van bescherming verlenen aan diegenen die deze anders zouden missen, zonder dat noodzakelijkerwijze het familiaal karakter al te zeer zou gestoord worden.

Enfin, il faut attirer l'attention sur la loi relative aux petits héritages qui prévoit que le de cujus peut désigner soit son conjoint, soit un de ses descendants, qui, sur évaluation, pourra reprendre la totalité de l'exploitation.

Aux termes des dispositions légales, cette possibilité existe également lorsque le de cujus n'a rien prévu.

3. Est-il nécessaire de légiférer en la matière?

On constate en réalité que dans bon nombre de familles le père et la mère font une donation entre vifs à l'un des enfants, lors de la vente de l'exploitation, soit par donation, soit par donation anticipative et hors partage. Cette donation s'effectue le plus souvent par transfert de propriété des bâtiments utilisés à des fins professionnelles ou par transfert de propriété d'une terre, parfois également par la donation d'animaux ou d'une somme d'argent.

Toutes ces donations se font dans l'intention d'accorder une indemnité à celui des enfants qui n'a pas quitté l'exploitation familiale et n'y a pas bénéficié de revenus propres ou de compensations pour les sommes qu'il a cédées lorsqu'étant occupé en dehors de l'exploitation, il a remis son salaire.

Outre ces nombreux exemples de règlement, il y a les cas de décès prématuré du père ou de la mère, ou ceux dans lesquels certaines circonstances se produisent et où aucun arrangement n'a été pris avant le décès, de sorte qu'après la mort de nombreuses tensions naissent au sein des familles, du fait que tous les enfants héritent par parts égales.

Les propositions de loi citées ci-dessus ont toutes été déposées en vue d'accorder certains droits aux enfants qui ont été occupés dans l'exploitation et qui n'ont reçu aucune rétribution de leur travail.

Est-il nécessaire d'imposer des obligations légales et donc d'accorder aux enfants certains droits? Et ces règles ne porteront-elles pas atteinte à l'esprit de famille?

Il est, sans nul doute, plus nécessaire que jamais de préserver les relations familiales entre parents et enfants et la solidarité entre ces derniers. Il est, d'autre part, tout aussi indispensable d'accorder normalement un minimum de droits à ceux des enfants qui se sont dévoués pour leurs autres frères et sœurs.

A juste titre opinera-t-on que si certains droits sont établis par la loi, les parents seront davantage enclins à conclure de leur vivant un arrangement avec leurs enfants, conscients qu'ils sauront qu'à défaut de le faire, les enfants se verront conférer des droits légaux.

Il est absolument nécessaire de souligner que les dispositions visées auraient exclusivement un caractère supplétif.

Ce caractère supplétif est admis expressément par tous les auteurs intéressés dans la mesure où il n'a été conclu aucun arrangement.

Il est donc évident que chacun espère que les parents pourront conclure un arrangement avec leurs enfants, soit sous la forme d'une donation, soit par voie de disposition testamentaire ou par voie de partage, ce qui est généralement préférable. Rien n'empêche les parents de conclure avec leurs enfants une convention fixant un salaire déterminé et assurant le paiement de ce dernier, de manière qu'il n'y ait plus à cet égard d'autres revendications possibles.

Il est permis d'en déduire que la prudence impose sans doute de ne pas trop étendre les droits. Ne détenant pas de solution à tous les cas possibles, il conviendra d'accorder un minimum de protection à ceux qui sinon en seraient privés, sans pour autant perturber le caractère familial par une mesure par trop excessive.

4. Het voorstel Tindemans.

In het kader van de probleemstelling moet men de doelstelling der leden van de Kamer, welke het voorstel indienen, omschrijven als volgt :

1° Het volstaat niet medegewerkt te hebben aan het bedrijf of zijn loon te hebben afgegeven, om recht te hebben op het uitgesteld loon. Een wettelijke regeling terzake dient zich te beperken tot de gevallen waar een gelijke verdeling van de nalatenschap der ouders tot uitgesproken onrechtvaardigheden aanleiding zou geven.

2° Verder mag het toekennen van een uitgesteld loon niet tot gevolg hebben dat kleinere nalatenschappen hierdoor volledig zouden opgeslorpt worden ten nadele van de overlevende ouder en de andere kinderen die geen rechten op een uitgesteld loon kunnen laten gelden.

3° Het uitgesteld loon mag ook niet te hoog worden gesteld. Het moet wel belangrijk genoeg zijn om de kinderen van land- en tuinbouwers er toe aan te zetten op het ouderlijk bedrijf te blijven voor zover het gaat om een leefbaar bedrijf maar mag zeker niet van die aard zijn dat de kinderen uit hetzelfde gezin hiervan gebruik zouden maken om zonder grote inspanning een zeker kapitaal te verkrijgen. Dit zou immers een aantal niet leefbare bedrijven in stand houden, het aantal ongeschoolde arbeiders verhogen en tot moeilijkheden aanleiding geven bij de overname van het bedrijf.

4° Ten slotte moet een eventuele wetgeving inzake uitgesteld loon als louter aanvullend worden beschouwd, in die zin dat de wet slechts van toepassing zou zijn voor zover in familieverband geen bevredigende oplossing werd gevonden. De betrokkenen zouden dus volkomen vrij dienen te blijven een andere regeling te treffen die meer aangepast is aan hun werkelijke familietoestand. Het is immers duidelijk dat in een aantal gevallen nu reeds buiten elke wettelijke regeling om, een redelijke oplossing voor het probleem van de meewerkende kinderen en de kinderen die hun loon thuis hebben afgegeven, wordt gevonden door testamentaire beschikkingen, door schenkingen, door het aankopen van grond op naam van de betrokken kinderen, door het verminderen van de overnameprijs van het ouderlijk bedrijf, door het uitkeren van een grotere bruidschat, enz.

5° Anderzijds zijn zij ervan overtuigd dat het er vooral op aankomt de land- en tuinbouwers te laten inzien dat zij slechts die van hun kinderen als helpers of helpsters op hun bedrijf mogen inschakelen die werkelijk zin hebben voor dit beroep, een aangepaste vorming hebben genoten en de mogelijkheid hebben later zelfstandig bedrijfsleider te worden. Aan die kinderen en aan de anderen die door de afgifte van hun loon bijgedragen hebben tot het in stand houden en het ontwikkelen van het ouderlijk bedrijf, dient dan een billijke vergoeding te worden toegekend, rekening houdend met alle betrokken belangen en omstandigheden.

5. Franse wetgeving.

De Franse wetgeving heeft veel inspiratie gegeven (zie voorstel Bruyninx, voorstel Discry en amendementen Michel). Aldaar werd het uitgesteld loon ingesteld bij de wet van 29 juli 1939, gewijzigd bij decreet van 8 december 1954 en de wet van 5 augustus 1960.

De Franse wet wil klaarblijkelijk de toepassing beperken aan wie in de landbouw blijft. Zo bepaalt artikel 68, dat vervallen is van zijn rechten al wie niet landbouwer is behoudens overmacht, op het ogenblik dat zijn recht eisbaar is.

4. La proposition Tindemans.

Dans le cadre général du problème, le but poursuivi par les auteurs de la proposition doit être défini comme suit :

1° Il ne suffit pas d'avoir collaboré à l'exploitation ou cédé ses rémunérations pour être en mesure de réclamer un salaire différé. La loi doit se contenter de régir les cas où un partage, à parts égales de l'héritage des parents donnerait lieu à des injustices manifestes.

2° En outre, l'octroi d'un salaire différé ne peut avoir comme conséquence la dissipation totale d'héritages de peu d'importance au détriment du survivant des parents ainsi que des autres enfants qui ne peuvent faire valoir des droits à un salaire différé.

3° Il convient également de ne pas fixer un salaire différé par trop élevé. Celui-ci doit être suffisamment important pour inciter les enfants d'agriculteurs et d'horticulteurs à ne pas quitter l'exploitation paternelle, pour autant qu'il s'agisse d'une exploitation viable, mais elle ne peut cependant pas être telle que des enfants d'un même ménage soient tentés de saisir cette occasion pour acquérir sans grands efforts un certain capital. Cela permettrait, en effet, de maintenir des exploitations non viables, augmenterait celui des ouvriers non qualifiés et donnerait lieu à des difficultés lors de la reprise de l'exploitation.

4° Enfin, une éventuelle législation relative au salaire différé est d'ailleurs appelée à avoir exclusivement le caractère d'un complément, en ce sens qu'elle ne serait d'application pour autant qu'il n'ait pas été trouvé de solution satisfaisante dans le cadre familial. En conséquence, les intéressés devraient rester parfaitement libres d'adopter un autre arrangement, mieux approprié aux réalités de leur situation familiale. En effet, il est évident que, dans bon nombre de cas, on trouve déjà dès à présent, en dehors de toute réglementation légale, une solution au problème des enfants ayant collaboré à l'exploitation ou cédé leurs salaires sous forme de dispositions testamentaires, de donations, d'achat de terres au nom des enfants intéressés, de réduction du prix de la reprise de l'exploitation des parents, d'octroi d'une dot plus importante, etc.

5° D'autre part, ils sont convaincus qu'il s'agit en premier lieu de faire comprendre aux agriculteurs et horticulteurs qu'ils devraient, pour leur exploitation, avoir exclusivement recours à l'aide de ceux de leurs enfants qui manifestent une réelle inclination pour cette profession, qui ont reçu une formation adéquate et auxquels il serait possible de devenir plus tard des chefs d'exploitation autonomes. A ces enfants et aux autres qui, en remettant leurs rémunérations, ont contribué à la sauvegarde et au développement de l'exploitation des parents, il importe d'accorder une équitable rétribution, compte tenu des circonstances et des personnes intéressées.

5. Législation française.

La législation française a inspiré maintes propositions (voir proposition Bruyninx et proposition Discry, ainsi que les amendements Michel). En France, le salaire différé a été instauré par la loi du 29 juillet 1939, modifiée par le décret du 8 décembre 1954 et par la loi du 5 août 1960.

La loi française veut probablement limiter l'application à tous ceux qui restent dans l'agriculture. Ainsi l'article 68 prévoit que tout non-agriculteur est, sauf en cas de force majeure, privé de ses droits au moment où son droit devient exigible.

Zij verscheen in het globaal kader van de aanmoediging van de familie- en de geboortepolitiek, samen met een stelsel van geboortetoeslagen, enz.

In een artikel verschenen in Dalloz, « *Recueil hebdomadaire de Jurisprudence* » van 25 januari 1940 (17de jaar, n° 2, chronique) wordt dit uitgesteld loon door Louis Josserand, ere-dekaan van de rechtsfaculteit van Lyon ontleed.

Professor Josserand, die boven zijn artikel schrijft : « Les dernières étapes du dirigisme contractuel » beschrijft zeer goed de evolutie der contracten. In de geest van het liberalisme is de wil der partijen de wet (zie art. 1134 van Burgerlijk Wetboek).

Hij betreurt dat meer en meer de wetgever beperkingen en verplichtingen oplegt, welke aldus de partijen bindt. Hij spreekt dan ook van « Le contrat forcé et le contrat légal (contrat dit de salarié différé) ».

Professor Josserand onderstreept dat deze wetgeving werd ingegeven door de strijd tegen de ontvolking van het platteland, en de landvlucht, en dient gezien in het algemeen kader van ruilverkaveling, ascendenten verdeling, wetgeving tegen de versnippering der landbouwexploitaties.

6. Verscheidene opvattingen.

A. — In « *Fédération des Notaires* », 1949, deel I, bladzijde 102, onder « Comité d'études et de législation », wordt het toenmalig voorstel van de heer Bruyninx besproken en verworpen.

De notarissen waren van mening dat men in ieder geval de handelsvennootschappen diende uit te sluiten, en het bedrag beperken tot een deel van de nalatenschap.

Maar tot slot verwierpen zij het voorstel.

Alhoewel zij aanvaardden dat het idee billijk is en het wenselijk is aan het kind dat medewerkt een premie te geven, meenden zij dat de oplossing elders moest gezocht. Zij waren van oordeel dat een uitbreiding van de wet der kleine nalatenschappen een zekere voldoening zou kunnen geven.

Anderzijds dachten zij dat het zou volstaan dat ouders en samenwerkende kinderen een vennootschap oprichten, opdat elkeen zijn deel zou krijgen. Bij die gelegenheid zou de notaris zijn weldoende raad kunnen verstrekken.

Indien er in 1962 en 1965 opnieuw dergelijke voorstellen werden neergelegd, is het waarschijnlijk omdat er van deze vennootschappen wellicht weinig werkelijkheid zijn geworden.

B. — Wijlen professor R. Piret, beschrijft in zijn boek : « *Le statut civil de la famille et du patrimoine familial* », bladzijden 136 en volgende, de moeilijkheden bij de verdeling.

Hij beschrijft vooreerst hoe onze rechtspraak verkeerdelijk steeds het tweede lid van artikel 832 van het Burgerlijk Wetboek heeft toegepast dat voorziet dat zoveel mogelijk in elke kavel, een gelijke hoeveelheid roerende goederen, onroerende goederen, rechten of schuldvorderingen van dezelfde aard en dezelfde waarde moet opgenomen worden; alhoewel het eerste lid uitdrukkelijk voorzagt dat « bij het vormen en samenstellen van de kavels, men het verbrekken van de erven en het splitsen van de bedrijven zoveel mogelijk moet vermijden ».

Verder beschrijft hij het stelsel van de kleine nalatenschappen, dat echter zou moeten worden uitgebreid. Maar ten slotte noemt hij « une institution heureuse » de Franse wet van 29 juli 1939 over het uitgesteld loon, omdat aldus de eenheid van de onderneming gemakkelijker zal behouden worden, en diegene die meewerkte in betere voorwaarden zal verkeren om het bedrijf over te nemen.

Elle est apparue dans le contexte général de l'encouragement de la politique de la famille et des naissances et ce, en même temps qu'un régime d'allocations de naissance, etc.

Ce salaire différé a été analysé par Louis Josserand, doyen honoraire de la Faculté de Droit de l'Université de Lyon, dans un article paru dans Dalloz, *Recueil hebdomadaire de Jurisprudence*, du 25 janvier 1940 (17e année, n° 2, chronique).

Le professeur Josserand, dont l'article s'intitule : « Les dernières étapes du dirigisme contractuel », décrit excellemment l'évolution des contrats. Dans l'esprit du libéralisme la volonté des parties tient lieu de loi (voir art. 1134 du Code civil).

Il regrette que le législateur impose toujours davantage de limitations et d'obligations, lesquelles lient ainsi les parties. Il parle dès lors de contrat forcé et de contrat légal (contrat dit de salarié différé).

Le professeur Josserand souligne que cette législation a été inspirée par la lutte contre la dépopulation des campagnes et qu'il convient de la considérer dans le cadre général du remembrement des terres, du partage d'ascendants et de la législation contre le morcellement des exploitations agricoles.

6. Conceptions diverses.

A. — Dans *Fédération des Notaires*, 1949, tome I, page 102, sub « Comité d'études et de législation », la proposition déposée à l'époque par M. Bruyninx est commentée et rejetée.

MM. les notaires étaient d'avis qu'il convenait en tout cas d'exclure les sociétés commerciales et de limiter le montant à une partie de la succession.

Finalement ils rejettent toutefois la proposition.

Tout en admettant que l'idée soit équitable et qu'il soit souhaitable de donner une prime à l'enfant qui collabore à l'exploitation, ils estiment qu'il faut rechercher la solution par d'autres voies. Ils estimaient qu'une extension de la loi sur les petits héritages pourrait, dans une certaine mesure, donner satisfaction.

Ils pensaient, d'autre part, qu'il suffirait que les parents et les enfants collaborant à l'exploitation créent une société pour que tout le monde reçoive la part qui lui revient. Le notaire pourrait, à cette occasion, dispenser ses conseils bénévoles.

Si des propositions analogues ont été redéposées en 1962 et en 1965, c'est probablement parce que la constitution de telles sociétés n'est pas entrée dans les mœurs.

B. — Feu le professeur R. Piret décrit aux pages 136 et suivantes de son livre : *Le statut civil de la famille et du patrimoine familial*, les difficultés qui surgissent lors du partage.

Il explique d'abord comment notre jurisprudence a constamment fait une application erronée du deuxième alinéa de l'article 832 du Code civil, qui stipule qu'il convient de faire entrer dans chaque lot, s'il se peut, la même quantité de meubles, d'immeubles, de droits ou de créances de même nature et valeur, et ce tandis que le premier alinéa stipule explicitement que « dans la formation et composition des lots, on doit éviter, autant que possible, de morceler les héritages et de diviser les exploitations ».

Il décrit en outre le régime des petits héritages, lequel devrait toutefois être étendu. Finalement il qualifie cependant la loi française du 29 juillet 1939 sur le salaire différé d'« institution heureuse », parce qu'elle facilitera le maintien du caractère unitaire de l'entreprise et que celui qui a collaboré à celle-ci se trouvera dans de meilleures conditions pour en effectuer la reprise.

C. — De erfrechtelijke gelijkheid tussen de kinderen is één van de fundamentele principes van de Franse omwenteling, overgenomen in het Burgerlijk Wetboek en overigens geïnspireerd door de beginselen van individualisme die weinig rekening houden niet alleen met het begrip familie, maar ook met zekere bijzondere situaties die, bij ontstentenis van een wetgeving, geen billijke oplossing vinden in de bepalingen voorzien voor de erfverdeling.

Verre van terug te komen op een zo rechtvaardig begrip dat tevens zo volledig beantwoordt aan de nationale geaardheid als de notie van gelijkheid, kan men werkelijk niet anders dan verrast zijn door de onrechtvaardigheid die de leden treft van bepaalde landbouwgezinnen waar een zoon bij zijn ouders gebleven is, terwijl zijn broers en zusters de boerderij verlaten hebben om zich daarbuiten een situatie te creëren. Deze zoon is bij zijn ouders gebleven om het bedrijf in stand te houden en meestal om dit uit te breiden dank zij zijn dynamisme, zijn vernieuwingsgeest en het gebruik van nieuwe en meer productieve en rendabele technieken, en ziet zich bij het overlijden van zijn ouders genoodzaakt met zijn broers en zusters in gelijke delen een bedrijf te verdelen, dat misschien slechts dank zij hem stand hield en waarin in elk geval in werkelijkheid de vrucht belegd is van zijn arbeid.

Aan deze niet billijke toestand die in tegenstrijd is met hetgeen onder meer de Franse wetgever deed, werd door de Belgische wetgever nog niet verholpen, schrijft Mr. Flagothier voor de Belgische vereniging voor Agrarisch Recht, december 1962.

Op het huidig ogenblik beschikt de zoon of de dochter van een landbouwer die met deze laatste op een bedrijf heeft samengewerkt, in een essentieel familiaal kader, zonder vergoedingen te innen of te delen in de winsten — evenmin overigens als in het verlies — over geen enkel bijzonder recht om op het even welk tijdstip de vergoeding te vorderen voor zijn arbeid.

In elk geval schijnt het billijk dat hem een recht erkend wordt niet alleen omdat dit zou beantwoorden aan een behoefte van rechtvaardigheid, maar omdat dit recht het acces zou bevorderen tot het beroep, een rem zou betekenen voor de landvlucht en bovendien van die aard zou zijn dat, in de vrede der familiale betrekkingen, het bestaan en de uitbreiding van het bedrijf wordt gevrijwaard.

Veronderstellen wij dat het principe van vergoeding hem in der minne toegekend werd, op welke basis zal zij dan vastgesteld worden? En zal de zoon die op het bedrijf geholpen heeft per slot van rekening en welke ook de vergoeding weze, niet de indruk bewaren dat hij te kort gedaan werd en zullen de ouders of de erfgenamen niet de indruk zoniet de overtuiging hebben dat er een onrechtvaardigheid begaan werd in hun nadeel? En wat zal het gevolg zijn van deze gevoelens op het vlak van de toekomstige familiale betrekkingen?

Mr. Flagothier onderstreept echter de moeilijkheden:

De diversiteit van de bijzondere toestanden is zodanig dat er zich een massa vragen stellen: welk boekhouder die zo precies en feilloos is, zal de prestaties kunnen noteren van de kinderen die in een verschillende hoedanigheid helpen? Er zijn kinderen die op het bedrijf blijven en er praktisch niets verrichten, terwijl andere er in feite de werkende spil zijn; er zijn kinderen die helpen en bij hun ouders inwonen en andere die niet inwonen maar die elke dag naar het bedrijf terugkeren om er te werken. Er zijn kinderen die, ofschoon ze een wel onderscheiden professionele activiteit uitoefenen, toch hun effectieve medewerking verlenen aan het familiaal bedrijf vóór of na de uren doorgebracht op kantoor of in de fabriek.

C. — L'égalité des enfants en matière de partage successoral constitue l'un des principes fondamentaux de la révolution française, reprise par le Code civil et d'ailleurs inspirée par des conceptions individualistes peu compatibles, non seulement avec la notion de famille, mais également avec certaines situations particulières qui, à défaut de législation adéquate, ne trouvent pas de solution équitable dans les dispositions prévues en matière de partage successoral.

Même sans vouloir insister sur une notion aussi équitable et, simultanément, aussi conforme à notre caractère national que celle d'égalité, on ne peut manquer d'être surpris par l'injustice frappant les membres de certaines familles d'agriculteurs dont un des fils est resté auprès de ses parents, tandis que ses frères et sœurs ont quitté la ferme en vue de se créer une situation indépendante. Ce fils est resté auprès de ses parents afin de maintenir l'exploitation et, le plus souvent, de la développer grâce à son dynamisme, son esprit de rénovation et l'utilisation de nouvelles techniques plus productives et plus rentables; ses parents étant décédés, il se voit contraint au partage à égales portions avec ses frères et sœurs d'une exploitation dont la continuité n'est peut-être due qu'à ses seuls efforts ce qui, en tout état de cause, a absorbé le fruit de son travail.

En décembre 1962, Me Flagothier a souligné à l'intention de l'Association belge de Droit rural que le législateur belge, contrairement à ce qu'a fait le législateur français, n'a pas encore remédié à cette situation inéquitable.

A l'heure actuelle, le fils ou la fille d'un agriculteur ayant collaboré avec celui-ci dans une exploitation à caractère essentiellement familial, sans rétribution ni participation aux bénéfices — ni d'ailleurs aux pertes — ne dispose d'aucun droit particulier d'exiger, à quelque époque que ce soit, la rémunération de son travail.

En tout cas, il semble équitable de lui reconnaître des droits, non seulement parce qu'une telle reconnaissance correspondrait à un besoin de justice, mais aussi parce que ce droit favoriserait l'accès à la profession, qu'il aurait la portée d'un freinage de l'exode rural et qu'il serait, en outre, de nature à sauvegarder l'existence et l'extension de l'exploitation dans un climat de paix familiale.

Dans l'hypothèse où serait adopté le principe d'une indemnité à l'amiable, sur quelle base cette indemnité sera-t-elle fixée? Et quelle que soit la rétribution, le fils ayant collaboré à l'exploitation ne gardera-t-il pas finalement l'impression, sinon la conviction, d'une injustice commise à son détriment? Et quelle sera la conséquence de ces sentiments sur le plan des relations familiales futures?

Me Flagothier met toutefois l'accent sur les difficultés:

La diversité des situations particulières est telle qu'un grand nombre de questions se posent: quel sera le compte d'une précision et d'une infaillibilité telles qu'il puisse noter les prestations des enfants qui apportent une aide à des titres divers? Il a des enfants qui restent sur l'exploitation sans pratiquement y travailler, tandis que d'autres en sont pratiquement la cheville ouvrière; il y a des enfants qui aident tout en habitant avec leurs parents, d'autres qui n'habitent pas avec ceux-ci mais qui reviennent chaque jour dans l'entreprise pour y travailler. Il est des enfants qui, exerçant une activité professionnelle distincte, collaborent néanmoins effectivement à l'exploitation familiale avant ou après les heures de travail au bureau ou à l'usine.

D. — Voor boer en tuinder.

Op zondag 19 december 1965 werd door de B.R.T., Vlaamse Televisie, in haar uitzending « Voor boer en tuinder » een uitzending gewijd aan het uitgesteld loon.

Van de talrijke vragenlijsten vooraf rondgedeeld, werden 1 417 antwoorden ingezonden.

50 % der deelnemers waren jonger dan 40 jaar, maar de overgrote meerderheid waren mannen (84,60 %).

De inzenders waren in overgrote meerderheid (circa 80 %) land- en tuinbouwers met bedrijven volgens verschillende grootte en uit vijf provincies.

96,58 % der inzenders waren voor het uitgesteld loon, dit is bijna de eenparigheid, zonder dat één bepaalde groep van inzenders als tegenstander kan betiteld worden.

Bijna 76 % van de voorstanders wensen ook een wettelijke regeling voor het uitgesteld loon.

52 % echter vroegen dat de wet aanvullend zou zijn, en slechts toegepast zou worden zo er familiaal niets was gedaan, terwijl 44 % voor het aanvullend karakter waren, op voorwaarde dat de familieoplossing even belangrijke voordelen gaf als de regeling voorzien in de wet.

Hoe ouder de inzenders, hoe meer ze trouwens gehecht blijken om in familieverband zelf een oplossing te geven.

II. — De bespreking.

Zo de Commissie, in aanwezigheid van de heer Minister van Landbouw, eenparig akkoord ging over de wenselijkheid én van het uitgesteld loon én van de wenselijkheid dienaangaande een wet te stemmen, ontstond er heel wat discussie over de vraag of deze wet ook zou gelden voor al wie zijn loon afgeeft.

De heer Minister laat in het bijzonder blijken dat de afgifte van het loon ook geschiedt in de andere groepen van de maatschappij, en dat men door deze te behouden gevaar gaat lopen dat het zeer dringend probleem van het uitgesteld loon verder onopgelost zou blijven.

Alhoewel de verslaggever laat blijken dat bij de afgifte van het loon, de afgever zelf het bewijs moet leveren, wat een grote beperking is, en ook andere leden de billijkheid inroepen, beslist de Commissie het voorstel aan te nemen, mits beperking dat zij alleen van toepassing zou zijn voor al wie werkt op een bedrijf, met uitsluiting van wie buiten het bedrijf werkt en zijn loon afgeeft.

Door de Minister van Justitie werd een advies gegeven dat dit wetsvoorstel ten stelligste steunde.

Art. 1. — Begunstigden.

De heer Michel heeft een amendement ingediend dat er toe strekt, de afstammelingen en aangenomen kinderen, welke hun loon afgeven, uit te sluiten van de toepassing dezer wet.

Zijn amendement dat voorstelt het tweede lid van artikel 1 af te schaffen, wordt aangenomen.

Wat dient er verstaan onder « land en tuinbouw » ?

Die uitdrukking moet in de meest ruime zin geïnterpreteerd worden, zodat bijvoorbeeld ook de boomkwekerij en bloementeel onder deze toepassing valt.

D. — « Voor boer en tuinder ».

Dans son émission agricole « Voor boer en tuinder » du 19 décembre 1965, la B.R.T. (Télévision flamande) a consacré une émission au salaire différé.

Les nombreux questionnaires distribués au préalable ont amené 1 417 réponses.

50 % des participants avaient moins de 40 ans, les hommes constituant la grosse majorité (84,60 %).

Les personnes ayant répondu étaient, en grande majorité (environ 80 %) des agriculteurs et des horticulteurs s'occupant d'exploitation de diverses importances et situées dans cinq provinces.

96,58 % — c'est-à-dire la quasi-unanimité — de ces personnes étaient favorables à l'instauration d'un salaire différé; aucun groupe déterminé n'était censé en être adverse.

Environ 76 % des auteurs de réponses favorables souhaitent également une réglementation légale du salaire différé.

52 % ont toutefois demandé que la loi ait un caractère supplétif et ne soit applicable que s'il n'était pas intervenu d'arrangement au niveau familial, tandis que 44 % étaient en faveur du caractère supplétif, à condition que la solution trouvée au niveau familial procure des avantages aussi importants que le régime prévu par la loi.

Les intéressés semblent d'ailleurs d'autant plus désireux de trouver une solution « en famille » qu'ils sont plus âgés.

II. — Discussion.

Alors que la Commission, réunie en présence du Ministre de l'Agriculture, était unanimement d'accord sur l'opportunité qu'il y avait à la fois d'instaurer un salaire différé et d'adopter une loi y relative, une longue discussion s'est engagée pour savoir si la présente loi serait applicable également à tous ceux qui remettent leur salaire.

Le Ministre fait ressortir tout particulièrement que la remise des rémunérations se pratique également dans les autres groupes de la société et que la consécration d'un tel usage risque de laisser davantage sans solution le problème très urgent du salaire différé.

Bien que le rapporteur ait démontré qu'en cas de remise du salaire c'est à l'auteur de celle-ci qu'incombe la preuve, ce qui constitue une importante restriction, et que d'autres membres aient également invoqué un souci d'équité, la Commission décide d'accepter la proposition, étant entendu que celle-ci ne sera d'application que pour toutes les personnes qui collaborent à une exploitation, à l'exclusion de celles qui travaillent en dehors de l'exploitation et remettent leur salaire.

Le Ministre de la Justice a émis un avis qui appuie formellement la présente proposition de loi.

Art. 1. — Les bénéficiaires.

M. Michel a présenté un amendement tendant à exclure de l'application de la présente loi les descendants et les enfants adoptifs qui cèdent ou remettent leurs rémunérations.

Son amendement proposant la suppression du deuxième alinéa de l'article premier est adopté.

Quelle est la teneur de l'expression : « l'agriculture et l'horticulture » ?

Cette expression doit s'entendre au sens le plus large, si bien qu'elle englobe également l'arboriculture et la floriculture.

Art. 2.

De amendementen van de heer Michel worden aanvaard. Zoals blijkt uit het televisie-enkwest wenst een grote meerderheid der belangstellenden dat de wet aanvullend zou zijn. Deze boeren oordelen dat het vooreerst past dat de ouders in de eerste plaats moeten waken op een billijke en rechtvaardige vergoeding aan de kinderen.

Sommigen zullen misschien langer studeren, en dus enerzijds langer grote uitgaven vergen, en anderzijds later een betere loopbaan kunnen maken.

Andere kinderen zullen ook buiten de landbouwsector moeten geholpen worden op financieel gebied.

De ouders zijn dus best geplaatst om de verdelende rechtvaardigheid te laten gelden.

Deze wet dient er echter te komen in het voordeel van die kinderen, voor wie de ouders, hetzij door vroegtijdig overlijden, hetzij door onachtzaamheid, hetzij uitzonderlijk wellicht, door verblinding aan hun plichten zouden tekort komen. Dergelijke wet zou daarenboven een richtlijn zijn, en heel wat discussie vermijden, rond bepaalde schenkingen en vergoedingen welke nu reeds gebeuren.

Uw Commissie heeft daarenboven aanvaard dat er steeds aanvulling mogelijk is wanneer het ontvangen voordeel de ganse som niet vertegenwoordigt.

Praktisch zal dus steeds als basis worden genomen, het loon van het laatste jaar van tewerkstelling. Een deel van dit cijfer zal dienen vermenigvuldigd met het aantal jaren. Hierbij zal misschien eveneens moeten verrekend worden in maanden en weken.

Van deze totale som, welke vaststaat en niet verder evolueert zal gebeurlijk moeten worden afgetrokken het betaalde bedrag of de waarde van het onroerend of roerend goed — waarde ogenblik der toekenning.

Ook de gifte welke is bepaald als vooruit en buiten paart, zal aan te rekenen zijn op het uitgesteld loon, gezien er moet worden vermoed dat deze gifte juist gebeurt om de arbeid te vergoeden.

Al wie een normaal loon of een gelijkwaardig deel in de winst heeft ontvangen tijdens zijn periode van activiteit, is natuurlijk volledig uitgesloten, gezien het ontvangen bedrag veel hoger zal zijn dan het uitgesteld loon.

Art. 4. — *Eisbaarheid.*

De heer Michel stelt voor het tweede lid van dit artikel aan te vullen met: « ... of in geval van verkoop van het ganse bedrijf ».

De Commissie is van oordeel dat zo het uitgesteld loon eisbaar wordt bij de verkoop van het bedrijf, gans het probleem van de overdracht moet onderzocht worden zoals onteigening, vergroten van bedrijf, enz.

De heer Michel trekt diensvolgens zijn amendement in.

**

a) *Tegenover wie moet er worden opgevorderd?*

Tegenover de gemeenschap van de ouders of de nalatenschap van de eigenaar van het bedrijf.

Hier kunnen zich heel wat gevallen voordoen:

1° *De ouders zijn gehuwd onder scheiding van goederen.*

Men vordert op tegenover de nalatenschap van de eigenaar van het bedrijf.

Heeft men nog geen voldoende aantal jaren (drie jaar) zo zal het uitgesteld loon toch eisbaar zijn, indien men op dit bedrijf, voor rekening der nalatenschap, verder presteert en aldus de drie jaar bereikt.

Art. 2.

Les amendements de M. Michel sont adoptés.

Ainsi que l'a démontré une enquête faite par les services de la télévision, les intéressés souhaitent, dans leur grande majorité, que la loi ait un caractère complémentaire. Ceux-ci estiment qu'il appartient en premier lieu aux parents de veiller à ce que les enfants soient rétribués d'une manière équitable et juste.

Certains prolongeront peut-être leurs études, ce qui, d'une part, requerra des dépenses considérables pendant un laps de temps plus long et, d'autre part, leur procurera une carrière meilleure.

D'autres enfants auront, en dehors du secteur agricole, également besoin d'une aide financière.

Les parents sont donc le mieux indiqués pour assurer une bonne justice distributive.

La présente loi est toutefois indispensable aux enfants dont les parents, soit à la suite de leur décès prématuré, soit par négligence, soit — exceptionnellement sans doute — par aveuglement ne pourraient s'acquitter de leurs obligations. Une telle loi aurait la valeur d'une directive et éviterait bon nombre de discussions intervenant actuellement déjà au sujet des donations et des rémunérations.

En outre, votre Commission a admis que si l'avantage obtenu ne représentait pas l'entièreté de la somme due, il soit toujours possible d'accorder un supplément.

En pratique, le salaire afférent à la dernière année d'occupation servira toujours de base de calcul. Une partie de ce montant devra être multipliée par le nombre d'années. A cette occasion, il conviendra de calculer éventuellement aussi en mois et en semaines.

De ce montant total, qui est fixe et qui n'évoluera plus ultérieurement, il y a lieu de déduire le montant payé ou la valeur du bien immeuble ou meuble — valeur au moment de l'octroi.

La donation faite par préciput et hors part sera également imputée sur le salaire différé, puisqu'il y a lieu de présumer que cette donation est précisément fait en vue de rétribuer le travail.

Tous ceux qui auront reçu au cours de leur période d'activité un salaire normal ou une participation équivalente aux bénéfices, seront évidemment totalement exclus, étant donné que le montant perçu sera largement supérieur à celui du salaire différé.

Art. 4. — *Exigibilité.*

M. Michel propose de compléter comme suit le deuxième alinéa de cet article: « ... ou en cas de vente de la totalité de l'exploitation ».

La Commission estime que si le salaire différé devient exigible en cas de vente de l'exploitation, il convient d'examiner, dans son ensemble, le problème de la cession, tel que l'expropriation, l'agrandissement de l'exploitation, etc.

Dans ces conditions, M. Michel retire son amendement.

**

a) *De qui le salaire est-il exigible?*

De la communauté des parents ou de la succession du propriétaire de l'exploitation.

Plusieurs cas peuvent se présenter:

1° *Les parents sont mariés sous le régime de la séparation de biens.*

Le salaire est exigible sur la succession du propriétaire de l'exploitation.

Le nombre d'années est-il encore insuffisant (trois ans), le salaire différé n'en est pas moins exigible si l'intéressé continue à fournir des prestations dans l'exploitation pour compte de la succession et s'il totalise ainsi les trois années requises.

Het is dus niet mogelijk uitgesteld loon te vorderen in de nalatenschap van een stiefvader, of stiefmoeder aan wie het ganse bedrijf zou toebehoren als eigen goed.

2° De ouders zijn gehuwd onder de wettelijke gemeenschap.

Men vordert op tegenover de gemeenschap bij de ontbinding (overlijden, scheiding van goederen) dezer gemeenschap, zo het bedrijf haar behoort.

Dit betekent dat zo de gemeenschap bestaat uit beide ouders, dit gebeurt bij het overlijden van de eerste dezer ouders, of bij scheiding van goederen.

Behoort het bedrijf aan de gemeenschap gevormd door een der ouders (vader weduwnaar of moeder weduwe) welke herhuwd is, zo wordt het ook eisbaar bij het eindigen van deze gemeenschap.

Bij andere huwelijkstelsels zal een gelijkaardige toepassing moeten gezocht worden.

Uw Commissie is ook van mening dat men ruim moet interpreteren, en toelaten de jaren aan te vullen.

De ouders zijn gehuwd onder de wettelijke gemeenschap. De vader sterft vooraleer de zoon zijn volle drie jaar activiteit heeft na de meerderjarigheid. Hij is dus niet gerechtigd. Maar de zoon blijft in het bedrijf, wellicht nu nog volwaardiger dan vroeger. Indien aldus drie jaar bereikt worden van arbeid én voor de gemeenschap, én voor de onverdeeldheid welke is ontstaan, zo zou het uitgesteld loon bij de verdeling kunnen opgevorderd worden.

Gaat echter deze verdeling door vooraleer enig recht opvorderbaar is, zo zou hij deze tijdsperiode mogen voegen bij de periode welke hij zou kunnen verwerven tegenover de nalatenschap van één zijner ouders.

Voorbeeld: Vader sterft als de zoon 22 jaar oud is. Na twee maand neemt moeder het bedrijf over in het kader van de wet op de kleine nalatenschappen.

De zoon mag de periode doorgebracht sinds zijn meerderjarigheid volledig aanrekenen tegenover de nalatenschap van de moeder.

Beperking in het bedrag.

Voor de berekening wordt het ganse netto-actief genomen, zonder het uitgesteld loon in het passief op te nemen.

Voor de berekening van het beschikbaar gedeelte moet echter wel het uitgesteld loon worden afgetrokken, daar het een schuld betreft.

Art. 6. — Vereisten nopens de activiteit.

Door sommige leden uwer Commissie wordt de aandacht gevestigd op het feit dat men op het platteland wel eens krankzinnigen vindt welke opgesloten worden ten huize.

Anderzijds zijn er ook wel eens kinderen welke tot nadeel van hun ouders, broeders en zusters niet werken, noch buiten het bedrijf, en slechts zeer zelden op het bedrijf.

De aandacht van de Commissie wordt echter gevestigd op de toelichting van de indiener van het wetsvoorstel.

Er wordt vereist dat de activiteit aan het bedrijf gewijd, normaal en volledig weze. « De afstammelingen die tot geen normale activiteit zouden in staat zijn of zelfs wanneer zij daartoe in staat zijn, niet tot een normaal rendement zouden komen, evenals de afstammelingen die slechts een gedeelte van hun activiteit aan het familiaal bedrijf zouden wijden, komen dus niet in aanmerking voor een uitgesteld loon. Als normale activiteit dient te worden beschouwd de activiteit die kan worden verwacht van een normaal gezond mens rekening gehouden met alle feitelijke omstandigheden. »

Le salaire différé n'est donc pas exigible sur la succession d'un beau-père ou d'une belle-mère à qui la totalité de l'exploitation appartiendrait en propre.

2° Les parents sont mariés sous le régime de la communauté légale.

Si l'exploitation fait partie de la communauté, le salaire est exigible de celle-ci à sa dissolution (décès, séparation de biens).

En d'autres termes, si la communauté est composée des deux parents, cela se fait au décès du premier de ces parents ou lors de la séparation de biens.

Si l'exploitation appartient à la communauté composée de l'un des parents (père veuf ou mère veuve) qui s'est remarié, le salaire est exigible à la dissolution de la communauté.

Lorsqu'il s'agit d'autres régimes matrimoniaux, il y aura lieu de rechercher une application analogue.

Votre Commission a également estimé que l'interprétation doit être large et qu'il faut permettre de compléter les années.

Les parents sont mariés sous le régime de la communauté légale. Le père décède avant que son fils n'ait été occupé pendant trois années entières après sa majorité. Il n'a donc aucun droit. Le fils reste toutefois sur l'exploitation et sa présence a une valeur plus grande encore qu'auparavant. Lorsqu'il aura ainsi atteint trois ans d'occupation pour compte de la communauté et de l'indivision qui s'est produite, le salaire différé serait exigible lors du partage.

Toutefois, si ce partage avait lieu avant qu'un droit quelconque ne soit exigible, il serait autorisé à joindre cette période à celle qu'il pourrait encore atteindre vis-à-vis de la succession de l'un de ses parents.

Exemple: Le père décède lorsque le fils a 22 ans. Après deux mois la mère reprend l'exploitation dans le cadre de la loi régissant les petits héritages.

Le fils peut imputer intégralement sur la succession de la mère la période accomplie depuis sa majorité.

Limitation du montant.

Le calcul prend en considération tout l'actif net, sans qu'il n'y ait reprise du salaire différé au passif.

Pour le calcul de la quotité disponible cependant, il faut effectivement défalquer le salaire différé, puisqu'il s'agit d'une dette.

Art. 6. — Conditions concernant l'activité.

Certains membres de votre Commission attirent l'attention sur le fait qu'à la campagne il arrive de temps à autre que des aliénés soient séquestrés à domicile.

D'autre part, il est parfois des enfants qui n'ont aucune occupation hors de l'exploitation et ne travaillent que très rarement à l'intérieur de celle-ci et ce, au détriment de leurs parents, frères et sœurs.

L'attention de la Commission a cependant été attirée sur les développements de la proposition de loi.

La condition requise est que l'activité au service de l'exploitation soit normale et complète. « Les descendants qui ne seraient pas capables d'une activité normale ou même qui, bien que capables d'une activité normale, n'auraient pas un rendement normal, de même que les descendants qui ne consacraient qu'une partie de leur activité à l'exploitation familiale ne peuvent prétendre à un salaire différé. Il convient de considérer comme activité normale celle que l'on peut attendre d'une personne normale en bonne santé, compte tenu de toutes les circonstances de fait. »

Zij hebben echter wel het voordeel dat het vermoeden van de wet in hun voordeel speelt, voor zover zij samenwonen en ingeschreven waren voor pensioen, kinderbijslagen of belastingen. De ouders hebben aldaar dus een mogelijkheid om door niet-inschrijving dit vermoeden te schrappen zo zij oordelen dat sommige kinderen niet in aanmerking moeten komen voor uitgesteld loon.

Het amendement van de heer Michel om de woorden « evenals het bewijs dat het volledig loon ter beschikking van het bedrijf werd gesteld » te schrappen, wordt aangenomen.

Art. 7.

Wordt weggelaten daar het overbodig is.

Art. 12.

Wordt beschouwd als overbodig zodat de wet van toepassing wordt op de normale periode.

Art. 13.

De heer Michel had een amendement ingediend om de activiteit te omschrijven. Daar het overbodig is wordt het ingetrokken.

Al de artikelen met inachtneming van de wijzigingen werden eenparig aangenomen.

Het aldus gewijzigde wetsvoorstel werd in zijn geheel evenals dit verslag, eenparig aangenomen.

De Verslaggever,
E. COOREMAN.

De Voorzitter,
R. LEFEBVRE.

Ils bénéficient cependant de l'avantage que la présomption légale agit en leur faveur pour autant qu'ils cohabitent et qu'ils aient été affiliés au régime de pension et d'allocations familiales ou enrôlés pour les impôts. Les parents disposent donc sur ce point d'une possibilité d'annihiler cette présomption en ne recourant pas à cette inscription s'ils estiment que certains enfants ne doivent pas entrer en ligne de compte pour l'octroi d'un salaire différé.

L'amendement de M. Michel tendant à supprimer les mots : « ... la preuve que l'intégralité du salaire a été mise à la disposition de l'exploitation » est adopté.

Art. 7.

Cet article est supprimé parce qu'étant superflu.

Art. 12.

Cet article étant considéré comme superflu, la loi s'appliquera à la période normale.

Art. 13.

M. Michel avait présenté un amendement tendant à préciser l'activité. Cet amendement est retiré parce qu'étant superflu.

Tous les articles, compte tenu des amendements, ont été adoptés à l'unanimité.

L'ensemble de la proposition de loi ainsi modifiée, ainsi que le présent rapport ont été adoptés à l'unanimité.

Le Rapporteur,
E. COOREMAN.

Le Président,
R. LEFEBVRE.

TEKST
AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

Eerste artikel.

De afstammelingen en aangenomen kinderen van een land- of tuinbouwer of van zijn echtgenoot die na hun meerderjarigheid bestendig gedurende ten minste drie jaren een normale activiteit, niet of onvoldoende vergoed, volledig aan het familiaal bedrijf hebben gewijd, kunnen hiervoor een uitgesteld loon eisen volgens de hierna bepaalde regels.

Art. 2.

Het uitgesteld loon is voor een maximum van tien jaren werkelijke arbeid verschuldigd en wordt per jaar vastgesteld op één derde van het bruto-loon van een geschoolde landarbeider of -arbeidster op basis van de hoogste schaal die van toepassing was gedurende de periode waarvoor het uitgestelde loon wordt gevorderd.

De afstammelingen of aangenomen kinderen die voor de op het bedrijf geleverde arbeid eender welke uitsluitende bevoordeling ontvingen, kost en inwoon uitgezonderd, kunnen slechts aanspraak maken op het verschil tussen het hierboven bepaalde uitgestelde loon en bedoelde bevoordeling, gewaardeerd op het ogenblik van de toekenning ervan.

Art. 3.

Indien een afstammeling of aangenomen kind gehuwd is en ook zijn echtgenoot op het familiaal bedrijf meewerkt onder de voorwaarden bepaald bij artikel 1, wordt het uitgesteld loon voor ieder van de echtgenoten per jaar vastgesteld op één vierde van het loon van een geschoolde landarbeider. Artikel 2, tweede lid, is van toepassing op dat uitgesteld loon.

Art. 4.

Het uitgesteld loon kan bij het ontbinden van de gemeenschap van de ouders of bij het openvallen van de nalatenschap van de eigenaar van het bedrijf worden gevorderd, naargelang het bedrijf voor het grootste gedeelte tot de gemeenschap behoort of eigendom van één der ouders is.

Het kan eveneens worden gevorderd in geval van ascendentenverdeling.

Het uitgesteld loon kan in totaal niet meer bedragen dan de helft van het netto-actief van de gemeenschap of de nalatenschap, inbegrepen de vergoeding. In voorkomend geval gebeurt de verdeling naar evenredigheid van het aandeel der verschillende rechthebbenden.

Art. 5.

De vordering van de rechthebbenden wordt wat het voor de laatste twee jaren verschuldigde uitgestelde loon betreft, gewaarborgd door een voorrecht dat rang inneemt naast het voorrecht waarvan sprake in artikel 19, 4° van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheek.

TEXTE
ADOPTÉ PAR LA COMMISSION.

Article premier.

Les descendants et enfants adoptifs, soit d'un agriculteur, soit d'un horticulteur, soit de l'époux de ces derniers qui, dès leur majorité, auront en permanence, pendant au moins trois ans, consacré entièrement une activité normale, non ou insuffisamment rémunérée, au service de l'exploitation familiale, seront admis à réclamer de ce fait un salaire différé, déterminé d'après les règles ci-après.

Art. 2.

Le salaire différé n'est dû qu'à concurrence d'un maximum de dix années de travail effectif et est fixé, par année, au tiers du salaire brut d'un ouvrier ou d'une ouvrière agricole qualifiés, en prenant pour base le barème le plus élevé en vigueur durant la période pour laquelle le salaire différé est réclamé.

Les descendants ou enfants adoptifs qui, en raison du travail accompli dans l'exploitation ont bénéficié d'une quelconque libéralité exclusive, nourriture et logement exceptés, ne peuvent prétendre qu'à la différence entre le salaire différé visé ci-dessus et ladite libéralité, estimée à sa valeur au moment de son attribution.

Art. 3.

Au cas où un descendant ou un enfant adoptif est marié et que son conjoint travaille également dans l'exploitation familiale aux conditions déterminées à l'article 1er, le salaire différé de chaque conjoint est, pour chaque année, fixé au quart du salaire d'un ouvrier agricole qualifié. Le deuxième alinéa de l'article 2 est applicable à ce salaire différé.

Art. 4.

Le salaire différé peut être réclamé lors de la dissolution de la communauté des parents ou lors de l'ouverture de la succession du propriétaire de l'exploitation, selon que ladite exploitation appartienne, en majeure partie, à la communauté ou soit la propriété de l'un des parents.

Il est également exigible en cas de partage d'ascendants.

La totalité du salaire différé ne peut excéder la moitié, salaire compris, de l'actif net de la communauté ou de la succession. Le cas échéant, le partage se fait au prorata de la part revenant aux différents ayants droit.

Art. 5.

La créance des ayants droit est, en ce qui concerne le salaire différé dû pour les deux dernières années, garanti par un privilège qui prend rang conjointement avec celui prévu à l'article 19, 4°, de la loi du 16 décembre 1851 sur les privilèges et hypothèques.

Art. 6.

Het bewijs van de normale en volledige activiteit op het familiaal bedrijf onder de in artikel 1 bepaalde voorwaarden, en, in voorkomend geval, het bewijs dat eender welke bevoordeling werd toegekend, kan, ongeacht de waarde van het geding, geleverd worden door alle rechtsmiddelen met inbegrip van getuigen en vermoedens.

Bovendien wordt in geval van samenwonen met de ouders en op voorwaarde dat het bewijs wordt geleverd van inschrijvingen voor pensioenen, kinderbijslagen of belastingen, de normale en volledige activiteit op het familiaal bedrijf onder de in artikel 1 bepaalde voorwaarden vermoed, behoudens tegenbewijs.

Art. 7.

De wettelijke bepalingen betreffende de arbeidsovereenkomst en de maatschappelijke zekerheid zijn op het uitgesteld loon niet toepasselijk. Het sociaal statuut van de helper wordt niet gewijzigd.

Art. 8.

Ingeval de rechthebbende op het uitgesteld loon vooraf overlijdt, kan dit slechts gevorderd worden door zijn echtgenoot of door zijn afstammelingen.

Art. 9.

Artikel 3 van de wet van 25 maart 1876 houdende titel I van het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, wordt aangevuld door een 13° dat luidt als volgt :

« Van de betwistingen betreffende een uitgesteld loon in land- en tuinbouw. »

Art. 10.

In artikel 59 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering worden de woorden « landpacht en inzake het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen » vervangen door de woorden « landpacht, recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen en inzake uitgesteld loon in land- en tuinbouw. »

Art. 6.

La preuve d'avoir exercé, au sein de l'exploitation agricole familiale, une activité normale et permanente dans les conditions fixées à l'article 1er et le cas échéant, la preuve de l'octroi d'une quelconque libéralité, peuvent, quelle que soit la valeur du litige, être fournies par toutes voies de droit, y compris témoins et présomptions.

Jusqu'à preuve du contraire, il existe en outre une présomption d'activité normale et permanente dans l'exploitation familiale, dans les conditions stipulées à l'article 1er, en cas de cohabitation avec les parents, pour autant que soit prouvée l'affiliation au régime de pensions et d'allocations familiales ou l'enrôlement aux impôts.

Art. 7.

Ne sont pas applicables au salaire différé, les dispositions légales régissant le contrat de travail et la sécurité sociale. Le statut social de l'aidant n'est pas modifié.

Art. 8.

En cas de prédécès de l'ayant droit au salaire différé, celui-ci ne peut être réclamé que par son épouse ou par ses descendants.

Art. 9.

L'article 3 de la loi du 25 mars 1876 contenant le Titre Ier du livre préliminaire du Code de procédure civile est complété par un 13°, libellé comme suit :

« Des contestations relatives à l'octroi d'un salaire différé dans l'agriculture et l'horticulture. »

Art. 10.

A l'article 59 du Code de procédure civile, les mots « bail à ferme et en matière de droit de préemption en faveur des preneurs de biens ruraux » sont remplacés par les mots « bail à ferme, droit de préemption en faveur des preneurs de biens ruraux et en matière de salaire différé dans l'agriculture et l'horticulture ».

BIJLAGE I.

ANNEXE I.

TEKST VAN DE FRANSE WET.

TEXTE DE LA LOI FRANÇAISE.

- 1° Wetsdecreet van 29 juli 1939 betreffende het Gezin en de Nataliteit in Frankrijk -- Afdeling II van de Overeenkomst betreffende het uitgestelde loon -- Art. 63 t/m 74 « *Journal Officiel* », 30 juli 1939 -- Errata: « *Journal Officiel* » van 5 en 29 augustus 1939).
- 2° Decreet n° 54-1233 van 8 december 1954 tot wijziging van het Wetboek van het Gezin met betrekking tot de Overeenkomst betreffende het uitgestelde loon (« *Journal Officiel* », 13 december 1954, P.II.680).
- 3° Wet n° 60-808 van 5 augustus 1960 betreffende de landbouw-oriëntering (« *Journal Officiel* » van 7 augustus 1960, blz. 7. 360 -- Errata: « *Journal Officiel* », 26 augustus 1960, blz. 7918).

- 1° Décret-loi du 29 juillet 1939 relatif à la Famille et à la Natalité française -- Section II du contrat de salaire différé -- Art. 63 à 74 (*Journal Officiel*, 30 juillet 1939 -- Rectificatifs: *Journal Officiel* des 5 et 29 août 1939).
- 2° Décret n° 54-1233 du 8 décembre 1954 modifiant le Code de la Famille en ce qui touche le contrat de salaire différé (*Journal Officiel*, 13 décembre 1954, P.II.680).
- 3° Loi n° 60-808 du 5 août 1960 d'orientation agricole (*Journal Officiel* du 7 août 1960, p. 7. 360 -- Rectificatifs: *Journal Officiel*, 26 août 1960, p. 7918).

Art. 63. -- De descendanten van een landbouwexploitant die meer dan 18 jaar oud zijn en die rechtstreeks en daadwerkelijk aan de exploitatie deelnemen zonder bij de winst of de verliezen betrokken te worden en die geen loon in geld in ruil voor hun medewerking ontvangen, worden wettelijk geacht het voordeel te genieten van een overeenkomst tot het verrichten van arbeid tegen uitgesteld loon.

Voor elk van de jaren gedurende welke de descendant aan de exploitatie meegewerkt zal hebben onder de in het vorige lid vastgestelde voorwaarden, zal het loon volgens het geval gelijk zijn aan de helft van het jaarloon van een landbouwarbeider, kost en inwoning inbegrepen, dan wel van een hoevemeid, eveneens kost en inwoning inbegrepen (art. 1 van het decreet van 8 december 1954).

Het loon dat in beide gevallen toegekend moet worden, is datgene dat wordt geconstateerd door het ministerieel besluit dat bekendgemaakt is vóór de regeling van de schuldvordering, indien deze wordt vereffend terwijl de exploitant nog in leven is, dan wel in de loop van het kalenderjaar gedurende hetwelk de exploitant overlijdt (art. 10 van de wet van 5 augustus 1960).

Art. 64. -- Het voordeel van de overeenkomst tot het verrichten van arbeid tegen uitgesteld loon vormt voor de descendant van de landbouwexploitant een eigen bezit, waaraan de overdracht in afwijking van de civielrechtelijke regelen en niettegenstaande alle huwelijkscontracten uitsluitend aan zijn in leven zijnde of vertegenwoordigde kinderen toekomt.

Deze overdracht is vrijgesteld van elk recht van overgang wegens overlijden.

Art. 65. -- Is de descendant gehuwd en neemt de echtgenoot eveneens deel aan de exploitatie onder de in artikel 63 bedoelde voorwaarden, dan wordt elk der echtgenoten wettelijk geacht het voordeel te genieten van een overeenkomst tot het verrichten van arbeid tegen uitgesteld loon, waarvan het bedrag gelijk is aan drie achtste van het jaarloon van een landbouwarbeider, kost en inwoning inbegrepen.

In geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed welke uitsluitend ten laste van de echtgenoot die niet de descendant van de exploitant is, wordt uitgesproken, verliest die echtgenoot het voordeel van het bepaalde in het vorige lid.

Art. 66. -- Indien de gehuwde afstameling bij vooroverlijden een of meer kinderen beneden 18 jaar uit zijn huwelijk achterlaat, geniet de overlevende echtgenoot die onder de in artikel 63 gestelde voorwaarden aan het bedrijf deelneemt, de in dat artikel bepaalde rechten, totdat de jongste van de kinderen de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt of zijn studie in een inrichting voor landbouwonderwijs heeft beëindigd (art. 10, 2°, van de wet van 5 augustus 1960).

Art. 67. -- Hij die het voordeel van een overeenkomst betreffende het uitgestelde loon geniet, laat zijn schuldvordering gelden na het overlijden van de exploitant en tijdens de regeling van de nalatenschap; de exploitant kan evenwel tijdens zijn leven de schuldvordering van de gerechtigde voldoen, met name bij de schenking-verdeling waartoe hij mocht overgaan.

Hij die het voordeel van het bepaalde in deze afdeling geniet en die door de exploitant niet zou schadeloos gesteld zijn bij de schenking-verdeling van het grootste gedeelte van de goederen, kan echter, indien de niet verdeelde goederen ontoereikend zijn om zijn rechten te voldoen, bij de verdeling de betaling van zijn loon vorderen van de begiftigden.

Art. 63. -- Les descendants d'un exploitant agricole qui, âgés de plus de 18 ans, participent directement et effectivement à l'exploitation, sans être associés ni aux bénéfices ni aux pertes et qui ne reçoivent pas de salaire en argent ou contrepartie de leur collaboration, sont réputés légalement bénéficiaires d'un contrat de travail à salaire différé.

Pour chacune des années durant lesquelles le descendant aura participé à l'exploitation, dans les conditions fixées à l'alinéa précédent, le taux de ce salaire sera égal, selon les cas, à la moitié du salaire annuel soit de l'ouvrier agricole, logé et nourri, soit de la servante de ferme, également logée et nourrie (art. 1 du décret du 8 décembre 1954).

Le salaire à appliquer dans chaque cas est celui constaté par l'arrêté ministériel publié, soit avant le règlement de la créance si ce règlement intervient du vivant de l'exploitant, soit au cours de l'année civile pendant laquelle survient le décès de ce dernier (art. 10 de la loi du 5 août 1960).

Art. 64. -- Le bénéfice du contrat de travail à salaire différé constitue pour le descendant de l'exploitant agricole un bien propre dont la dévolution, par dérogation aux règles du droit civil et nonobstant toutes conventions matrimoniales, est exclusivement réservée à ses enfants vivants ou représentés.

Cette transmission est dispensée de tout droit de mutation par décès.

Art. 65. -- Si le descendant est marié et si son conjoint participe également à l'exploitation dans les conditions mentionnées à l'article 63, chacun des époux sera réputé légalement bénéficiaire d'un contrat de travail à salaire différé dont le taux sera égal aux trois huitièmes du salaire annuel de l'ouvrier agricole, logé et nourri.

En cas de divorce ou de séparation de corps prononcé aux torts exclusifs de l'époux qui n'est pas le descendant de l'exploitant, le dit époux perdra le bénéfice des dispositions de l'alinéa précédent.

Art. 66. -- En cas de pré-décès du descendant marié, si celui-ci laisse de son mariage un ou plusieurs enfants âgés de moins de 18 ans, le conjoint survivant qui participe à l'exploitation dans les conditions fixées à l'article 63 bénéficie des droits fixés au dit article jusqu'à ce que le plus jeune des enfants ait atteint sa dix-huitième année ou achevé les études poursuivies dans un établissement d'enseignement agricole (art. 10, 2°, de la loi du 5 août 1960).

Art. 67. -- Le bénéficiaire d'un contrat de salaire différé exerce son droit de créance après le décès de l'exploitant et au cours du règlement de la succession; cependant, l'exploitant peut de son vivant remplir le bénéficiaire de ses droits de créance, notamment lors de la donation partage à laquelle il procéderait.

Toutefois, le bénéficiaire des dispositions de la présente section qui ne serait pas désintéressé par l'exploitant lors de la donation partage comprenant la majeure partie des biens et alors que ceux non distribués ne seraient plus suffisants pour le couvrir de ses droits peut, lors du partage, exiger des donataires le paiement de son salaire.

De uit deze afdeling voortvloeiende schuldvorderingen mogen in geen geval en ongeacht de duur van de aan de exploitant verleende hulp, voor elk van de rechthebbenden meer bedragen dan de over een periode van tien jaar verschuldigde bezoldiging, berekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 63, tweede lid.

De betaling van het uitgestelde loon of de toekenning aan de schuldeiser om zijn schuldvorderingen te voldoen geeft geen aanleiding tot het heffen van registratierechten. In voorkomende gevallen worden de termijnen en wijze van betaling vastgesteld onder de in artikel 866 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde voorwaarden.

Art. 68. — Het opgeven van de landbouwbedrijvigheid door de ascendent doet de schuldvorderingen van de afstammeling die aan het bedrijf heeft deelgenomen, niet teniet gaan.

Van de bij de vorige artikelen toegekende rechten worden uitgesloten alle rechthebbenden die, behoudens in het geval van wettelijke militaire dienst, ziekte of lichamelijk gebrek waardoor zij in de onmogelijkheid verkeren aan het landbouwwerk deel te nemen, op het ogenblik van de voldoening van de schuldvordering, van de schenking-verdeling of het overlijden van de exploitant, gewoonlijk niet werkzaam zijn op een landbouwbedrijf, met name als hoevenaar, als pachter of als exploiterende eigenaar.

De in artikel 66 bedoelde kinderen of kleinkinderen zijn eveneens uitgesloten van voornoemde rechten, indien zij nooit op een landbouwbedrijf hebben gewerkt, tenware zij op het ogenblik van de voldoening van de schuldvordering, van de schenking-verdeling of van het overlijden van de exploitant nog schoolplichtig zijn of hun studie voortzetten in een inrichting voor landbouwonderwijs.

Les droits de créance résultant de la présente section ne peuvent en aucun cas et quelle que soit la durée de la collaboration apportée à l'exploitant dépasser pour chacun des ayants droit, la somme représentant le montant de la rémunération due pour une période de dix années, et calculée sur les bases fixées à l'article 63, alinéa 2.

Le paiement du salaire différé ou l'attribution faite au créancier, pour le remplir de ses droits de créance, ne donne lieu à la perception d'aucun droit d'enregistrement. Les délais et modalités de paiement sont fixés, s'il y a lieu, dans les conditions prévues à l'article 866 du Code Civil.

Art. 68. — L'abandon de l'activité agricole par l'ascendant n'éteint pas les droits de créance du descendant qui a participé à l'exploitation.

Est privé des droits conférés par les articles précédents tout ayant droit qui, sauf le cas de service militaire légal, de maladie ou d'infirmité physique, le mettant dans l'impossibilité de participer au travail agricole, ne travaillait pas habituellement à la date du règlement de la créance, à la date de la donation partage ou du décès de l'exploitant, sur un fonds rural, notamment en qualité de métayer, de fermier ou de propriétaire exploitant.

Les enfants ou petits-enfants visés à l'article 66 sont également privés des dits droits, s'ils n'ont jamais travaillé sur un fonds rural à moins que, lors du règlement de la créance, de la donation partage ou du décès de l'exploitant, ils ne se trouvent encore soumis à l'obligation scolaire ou ne poursuivent leurs études dans un établissement d'enseignement agricole.

BIJLAGE II.

WET 30 MAART 1935. Wetboek der successierechten.

EERSTE BOEK.

Rechten van successie en van overgang bij overlijden.

Hoofdstuk III. — Waardering van het belastbaar actief.

Afdeling II. — Aannemelijk passief.

Art. 29. — Het bestaan der schulden moet bewezen worden door de bewijsmiddelen die in rechte toelaatbaar zijn in een behandeling tussen schuldeiser en schuldenaar.

De schulden aangaande het beroep van de overledene en deze aangaande de huiselijke uitgaven voor het verstreken jaar en van het lopend jaar kunnen evenwel door getuigen en vermoedens worden vastgesteld.

ANNEXE II.

LOI DU 30 MARS 1935. Code des droits de succession.

LIVRE I.

Droit de succession et de mutation par décès.

Chapitre III. — Evaluation de l'actif imposable.

Section III. — Passif admissible.

Art. 29. — L'existence des dettes doit être établie par les modes de preuve admissibles en justice dans un débat entre créancier et débiteur.

Les dettes relatives à la profession du défunt et celles relatives à la dépense domestique de l'année échue et de l'année courante peuvent toutefois être établies par témoins et présomptions.

BIJLAGE III.

ANNEXE III.

BURGERLIJK WETBOEK.

CODE CIVIL.

TITEL XVIII. — Voorrechten en hypotheeken.

TITRE XVIII. — Des privilèges et hypothèques.

WET VAN 16 DECEMBER 1851.

LOI DU 16 DECEMBRE 1851.

HOOFDSTUK II. — Voorrechten.

CHAPITRE II. — Des privilèges.

Afdeling 2. — Voorrechten op roerende goederen.

Section 2. — Des privilèges sur les meubles.

§ 1. Algemene voorrechten op roerende goederen.

§ 1re. Des privilèges généraux sur les meubles.

Art. 19. — De schuldvorderingen bevoorrecht op alle roerende goederen, worden hierna opgesomd en zij worden in de volgende orde verhaald :

Art. 19. — Les créances privilégiées sur la généralité des meubles sont celles ci-après exprimées, et s'exercent dans l'ordre suivant :

1° De gerechtskosten die in het gemeenschappelijk belang van schuldeisers zijn gemaakt;

1° Les frais de justice faits dans l'intérêt commun des créanciers;

2° De begrafeniskosten in verhouding tot de stand en het vermogen van de overledene;

2° Les frais funéraires en rapport avec la condition et la fortune du défunt;

3° De kosten van laatste ziekte gedurende een jaar;

3° Les frais de dernière maladie pendant un an;

4° Het loon van dienstboden voor het verlopen jaar en hetgeen voor het lopende jaar verschuldigd is; de wedden, percentslonen, commissielonen van bedienden voor zes maanden en het loon van werklieden voor één maand; de vergoedingen, aan bedienden of werklieden verschuldigd wegens onregelmatige verbreking van de overeenkomst. Het bevoorrechte bedrag kan, wat bedienden betreft, (180 000 frank) niet te boven gaan.

4° Les salaires des gens de service pour l'année échue et ce qui est dû sur l'année courante; les appointements, remises ou commissions des commis pour six mois et le salaire des ouvriers pour un mois; les indemnités dues aux commis ou aux ouvriers pour rupture irrégulière du contrat. Le montant du privilège en ce qui concerne les commis ne pourra excéder (180 000 francs).

(Aldus vervangen en gewijzigd bij artikel 31 van de wet van 7 augustus 1922 en bij artikel 13 van de wet van 11 maart 1954.)

(Ainsi remplacé et modifié par l'article 31 de la loi du 7 août 1922 et par l'article 13 de la loi du 11 mars 1954.)

De bedragen die uit kracht van de besluitwet betreffende jaarlijkse vacantie van de werknemers als vakantiebijdrage of vacantiegeld verschuldigd zijn voor het verlopen dienstjaar en het lopende dienstjaar.

Les sommes dues en vertu de l'arrêté-loi sur les vacances annuelles des travailleurs salariés à titre de cotisation ou de rémunération de vacances, pour l'exercice échue et pour l'année en cours.

(Ingevoegd bij artikel 14 van de besluitwet van 3 januari 1946 waarbij verder wordt bepaald dat dit voorrecht in rang gelijkstaat met het voorrecht betreffende het loon van bedienden en werklieden.)

(Ajouté par l'article 14 de l'arrêté-loi du 3 janvier 1946, qui dispose que ce privilège prend rang conjointement avec le privilège pour le salaire des commis et des ouvriers.)

BIJLAGE IV.

HUIDIGE MINIMUMUURLONEN

in de Belgische land- en tuinbouw

(aan spilindexcijfer 130).

(18 januari 1967.)

Frank.

A. — LANDBOUW.

Bestendige landbouwarbeiders :

Ongeschoolden	34,70
Geschoolden	41,65

B. — TUINBOUW.

— Algemeen minimum : F 32,90.

— Minimumuurlonen in de 4 bijzonderste sectoren, waarvoor afzonderlijke regelingen werden uitgevaardigd :

I. — *Implanten en onderhoud van parken en tuinen :*1° *Meer dan geschoolde arbeiders :*

a) Meestergasten en ploegbazen	48,20
b) 1° hovenier, chauffeur en machinegeleider.	45,55

2° *Geschoolde arbeiders :*

Geschoold hovenier	43,65
--------------------	-------

3° *Halfgeschoolde arbeiders :*

Hulphovenier en grondwerker	40,95
-----------------------------	-------

II. — *Bloementeel :*

Ongeschoolden	38,35
Halfgeschoolden	41,10
Geschoolden	43,85

III. — *Boomkwekerijen :*

Ongeschoolden	39,05
Halfgeschoolden	42,—
Geschoolden	44,35

IV. — *Fruitteel :*

Categorie I	40,75
Categorie II	38,05
Categorie III	35,30

ANNEXE IV.

SALAIRES HORAIRES MINIMUMS

payés actuellement dans les secteurs de l'agriculture et de l'horticulture belges

(à l'indice-pivot 130).

(18 janvier 1967.)

Francs.

A. — AGRICULTURE.

Ouvriers agricoles permanents :

Non qualifiés	34,70
Qualifiés	41,65

B. — HORTICULTURE.

— Minimum général : F 32,90.

— Salaires horaires minimums dans les 4 secteurs principaux pour lesquels des régimes particuliers ont été instaurés :

I. — *Implantation et entretien de parcs et de jardins :*1° *Ouvriers surqualifiés :*

a) Contremaitres et chefs d'équipe	48,20
b) 1° jardinier, chauffeur et conducteur	45,55

2° *Ouvriers qualifiés :*

Jardinier qualifié	43,65
--------------------	-------

3° *Ouvriers semi-qualifiés :*

Aide-jardinier et terrassier	40,95
------------------------------	-------

II. — *Floriculture :*

Non qualifiés	38,35
Semi-qualifiés	41,10
Qualifiés	43,85

III. — *Pépinières :*

Non qualifiés	39,05
Semi-qualifiés	42,—
Qualifiés	44,35

IV. — *Culture fruitière :*

Catégorie I	40,75
Catégorie II	38,05
Catégorie III	35,30